

Näkökulmia luvun 6 tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä: Edmund Blair Leightonin romanttisen maalauksen (1902) aiheena on keskiaikainen kelttitarina Tristanista ja Isoldesta. Selvitä, mistä tarina kertoo.

Tarina kertoo sankaritarin Tristanin ja kuninkaantytär Isolden rakkaustarinan. Tristan oli haavoittunut taistelussa ja Irlannin kuninkaan tytär hoiti hänet terveeksi.

Isolde naitettiin Cornwallin kuninkaalle Markille, Tristanin sedälle, jonka luokse Tristan lähti häntä viemään. Matkalla he kuitenkin rakastuivat Tristanin juotua vahingossa lemменjuomaa, joka oli tarkoitettu Markille ja Isoldelle. Isolde menetti neitsyytensä. Isolde meni sovitusti naimisiin Markin kanssa ja sai häyönä vaihdettua neitsyen tilalleen. Isolde tapaili edelleen Tristania.

Koska Tristanin ja Isolden rakkaudella ei näyttänyt olevan tulevaisuutta, myös Tristan avioitui Bretagnessa. Myöhemmin Tristan haavoittui jälleen taistelussa eikä uskonut kenenkään muun kuin Isolden pystyvän hänet parantamaan.

Tristan lähetti laivan noutamaan isoldea. Kapteenin kanssa sovittiin, että jos Isolde on laivassa, nostetaan valkoinen purje, ja jos hän ei ole, niin musta purje. Tristan pyysi vaimoaan pitämään tulevaa laivaa silmällä. Vaimo valehteli, että purje on musta. Tristanin sydän murtui, ja hän kuoli suruunsa. Isolde löysi kuolleen Tristanin ja kuoli hänkin suruunsa.

1. Miksi ja miten yliopistot syntyivät keskiajalla?

- Katedraalikoulujen ympärille kehittyi oppineiden yhteisöjä (universitas). Ne pyrkivät huolehtimaan jäsentensä eduista.
- Opiskelijoita koulutettiin kirkon virkamiehiksi. Myös kaupunkien ja kaupan kasvu vaikutti koulutuksen lisääntymiseen.
- Vähitellen yliopistot erikoistuivat joidenkin alojen tutkimiseen ja opettamiseen.
- Opiskelua arvostettiin ja aateliset lähettivät lapsiaan yliopistoihin. Lahjakas ja varaton opiskelija saattoi saada yliopistolta tukea opintoihinsa.

2. Kuvaile, millaista yliopisto-opiskelu oli keskiajalla.

- Aluksi opiskelijat opiskelivat kyvykkäiden maisterien opastuksella.
- Yliopistoon ei ollut pääsykoetta, mutta opiskelu oli kallista.
- Opiskelu kesti kauan. Esimerkiksi filosofian maisteriksi valmistuminen kesti yleensä seitsemän vuotta.
- Opiskelukieli oli latina.
- Yliopistossa opiskeltiin esimerkiksi teologiaa, filosofiaa, oikeustiedettä ja lääketiedettä.
- Taitona opetettiin esimerkiksi väittelytaitoa.

3. Minkälainen oli keskiaikainen käsitys tiedosta ja tieteestä?

- Olennaista ei ollut uuden tiedon etsintä, koska totuuden ajateltiin löytyvän Raamatusta ja Aristoteleen ajatuksista.
- Keskiajalla uskottiin, että kaikki olemassa oleva tiedetään jo, ja tieteen tehtävänä oli tiedetyn tiedon järjesteleminen ja luokittelu.
- Tieteellisiä kokeita ei tehty, ja tieteen tarkoituksena oli tukea kirkon päämääriä.
- Ihminen tulkittiin luomakunnan herraksi ja maa kaiken keskipisteeksi.
- Skolastiikka: Raamattu pyrittiin todistamaan oikeaksi antiikin filosofian metodeja hyväksi käyttäen, esim. Tuomas Akvinolainen.

4. Arvioi, miksi keskiaika aikakautena kiehtoo nykyihmisiä.

Esimerkiksi:

- Keskiaika on nykyihmiselle kaukana.
- Keskiajan ritareista on kirjoitettu paljon tarinoita.
- Keskiaikaisissa linnoissa pidetään keskiaikapäiviä ja esitetään ritarien taistelunäytöksiä.
- Populaarikulttuuri ja peliteollisuus hyödyntää keskiajan tarinoita.
- Keskiaikaa dramatisoidaan kiehtovaksi ja väkivaltaiseksi.
- Keskiaikaan on sijoitettu ja sijoittuu paljon saduissa esiintyviä asioita kuten noitua, linnoja, lohikäärmeitä, ritareita ja prinsessoja. Kun näistä on kuullut lapsena, se kiehtoo vielä vanhempanakin.

5. Lue katkelma Jaakko Tahkokallion kirjasta *Pimeä aika – Kymmenen myyttiä keskiajasta*.

a) Miten Tahkokallio perustelee, että väärät tiedot keskiajasta päätyvät tutkimuksiin?

- Tahkokallion mukaan uudemman ajan historiantutkijat esittävät ja hyödyntävät omista tutkimuksissaan väärää mielikuvaa keskiajasta.
- Nämä tutkijat pitävät keskiaikaa nollapisteenä, josta kehitys kohti modernia maailmaa alkaa ja omaan tutkimukseen saadaan selkeämpi kehityskaari vertaamalla sitä keskiaikaan.
- Monet tutkijat, jotka kirjoittavat löysästi keskiajasta, syyllistyvät henkiseen laiskuuteen eivätkä viitsi kunnolla perehtyä ajantasaiseen keskiaikatutkimukseen.

b) Pohdi, miksi keskiaikaan liittyy paljon myyttejä.

Opiskelijan oma vastaus.

Esimerkiksi:

- Keskiajasta ei tiedetä tarpeeksi, koska lähteitä on liian vähän.
- Keskiaika kesti kauan, peräti 1000 vuotta, eikä se ole aivan yhtenäinen aikakausi.
- Keskiaikaan liittyy monia kiehtovia tarinoita, jotka hallitsevat ihmisten mieltä faktojen sijaan.
- Populaarikulttuuri ylläpitää ja uusintaa keskiajasta kerrottuja myyttejä. Uusiin tutkimuksiin ei välitetä tutustua, joten uudet tiedot eivät siirry populaarikulttuuriin.

Pimeän keskiajan viihdebrändi on niin vahva ja yleisöön vetoava, ettei mikään akateeminen todistus voi kumota sitä. Ongelma ei tosin liene kovin vakava. Historian pitäminen osana elävää kulttuuria – romaaneja, tietokonepelejä, elokuvia, tv-sarjoja – on itsessään myönteistä, ainakin niin kauan kuin tätä historiaa ei suoraan valjasteta poliittisen propagandan välineeksi. Ongelmallisempaa on, kun myytit alkavat ohjata sitä, miten menneisyyden ilmiöitä tulkitaan historiaa yleistajuistettaessa ja jopa tutkittaessa. Keskiajan tutkijat itse harvoin syyllistyvät

aikakautensa demonisointiin, mutta pimeään keskiajan myytit ja stereotypiat ovat houkuttelevia uudemman ajan historian ilmiöistä kirjoittaville. Keskiajan voi esittää eräänlaisena historian alkukaaoksena, nollavuotena, josta kehitys alkaa, oli kyse sitten markkinatalouden, sodankäynnin, tieteen, lapsuuden, suvaitsevaisuuden tai hyvien tapojen historiasta. Oman tutkimuksen merkittävyyttä on houkuttelevaa korostaa kytkemällä se modernin, liberaalin demokraattisen maailman nousun tarinaan, etenkin, jos kirjoittaa suurelle yleisölle. Tällainen näkökulma on toisinaan perusteltu, mutta usein asetelman rakentamiseen liittyy myös huomattava määrä älyllistä laiskuutta. Ei ole sattuma, että suurimmat ylilyönnit ovat peräisin niiltä kirjoittajilta, joiden aiheena on ollut modernin sankaritarina itsessään. Heille keskiajan oletettu pimeys on pahimmillaan toiminut eräänlaisena tummentavana linssinä, jonka läpi he ovat suodattaneet kaiken aikakautta koskevan informaation. Lisäksi he ovat usein vaivautuneet lukemaan keskiajasta vain laiskanlaisesti, sillä heidän jo tietävät, että aikakausi oli yksipuolisesti kamala.

Lähde: Jaakko Tahkokallio: Pimeä aika. Kymmenen myyttiä keskiajasta. Gaudeamus 2020.